

Lubomír Hampl

Świat awifauny V w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego

żuraw i struś



UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

Świat awifauny V w polskich i czeskich
przekładach Pisma Świętego

Recenzent
Tomasz M. Dąbek OSB

Lubomír Hampl

Świat awifauny V w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego

żuraw i struś

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2020

[Kup książkę](#)

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie	17
Rozdział 1. Czeskie i polskie przekłady biblijne nazw należących do kategorii pojęciowej ptactwa z bazowym komponentem leksykalnym ‘żurawia’	
1.1. ŻURAW – definicje i podział taksonomiczny rodziny <i>Gruidae</i>	23
1.2. Symbolika, opis i wartościowanie żurawia	27
1.3. Żuraw w przekładach biblijnych	43
1.3.1. <i>Księga Izajasza</i> (przykład I)	44
1.3.2. <i>Księga Jeremiasza</i> (przykład II)	56
1.4. Tabele zbiorcze	67
1.4.1. Tabela zbiorcza nr 1, dotycząca ekwiwalencji terminologiczno-leksykalnej	67
1.4.2. Tabela zbiorcza nr 2, dotycząca ilościowo-frekwencyjnych nazw ptaków	70
Rozdział 2. Czeskie i polskie przekłady biblijne nazw należących do kategorii pojęciowej ptactwa z bazowym komponentem leksykalnym ‘strusia’	
2.1. STRUŚ – definicje i podział taksonomiczny rodziny <i>Struthionidae</i>	75
2.2. Symbolika, opis i wartościowanie strusia	79
2.3. Struś w przekładach biblijnych	88
2.3.1. <i>Księga Kapłańska</i> : ptactwo nieczyste (przykład I)	90
2.3.2. <i>Księga Powtórzonego Prawa</i> : ptactwo nieczyste (przykład II)	92
2.3.3. <i>Księga Hioba</i> (przykłady III–V)	94
2.3.4. <i>Księga Izajasza</i> (przykłady VI–VIII)	108

2.3.5. <i>Księga Jeremiasza</i> (przykład IX)	123
2.3.6. <i>Lamentacje</i> (przykład X)	128
2.3.7. <i>Księga Micheasza</i> (przykład XI)	133
2.4. Tabele zbiorcze	139
2.4.1. Tabela zbiorcza nr 3, dotycząca ekwiwalencji terminologiczno-leksykalnej	139
2.4.2. Tabela zbiorcza nr 4, dotycząca ilościowo-frekwencyjnych nazw ptaków	142
Zakończenie	149
Bibliografia	155
Spis tabel	195
Indeks osobowy	197
Indeks postaci biblijnych	205
Indeks postaci z mitologii antycznej	207
Shrnutí	209
Резюме	213
Summary	217

TABLE OF CONTENTS

List of abbreviations	9
Introduction	17
Chapter 1. Czech and Polish translations of biblical names that belong to the conceptual base of the birds with a root component ‘crane’	
1.1. CRANE – definitions and the taxonomic classification of the family <i>Gruidae</i>	23
1.2. The symbolism, description and status of stork	27
1.3. Crane in biblical texts	43
1.3.1. Book of Isaiah (example I)	44
1.3.2. Book of Jeremiah (example II)	56
1.4. Summary tables	67
1.4.1. Summary Table no. 1 pertaining to terminological-lexical equivalence	67
1.4.2. Summary Table no. 2 pertaining to quantity and frequency of bird names	70
Chapter 2. Czech and Polish translations of biblical names that belong to the conceptual category of birds with a root component ‘ostrich’	
2.1. OSTRICH – definitions and the taxonomic classification of the family <i>Struthionidae</i>	75
2.2. The symbolism, description, and status of ostrich	79
2.3. Ostrich in biblical texts	88
2.3.1. Book of Leviticus: impure birds (example I)	90
2.3.2. Book of Deuteronomy: impure birds (example II)	92
2.3.3. Book of Job (examples III–V)	94
2.3.4. Book of Isaiah (examples VI–VIII)	108

2.3.5. Book of Jeremiah (example IX)	123
2.3.6. Book of Lamentations (example X)	128
2.3.7. Book of Micah (example XI)	133
2.4. Summary Tables	139
2.4.1. Summary Table no. 3 pertaining to terminological-lexical equivalence.	139
2.4.2. Summary Table no. 4 pertaining to quantity and frequency of bird names	142
Conclusions	149
Bibliography	155
List of tables	195
Index of names	197
Index of Bible characters	205
Index of characters from ancient mythology	207
Shrnutí	209
Резюме	213
Summary	217

WYKAZ SKRÓTÓW

ak.	– akadyjski
Am	– <i>Księga Amosa</i>
ang.	– angielski
Ap	– <i>Apokalipsa</i>
arab.	– arabski
arm.	– armeński
ATH	– Akademia Techniczno-Humanistyczna
AVČR	– Akademie věd České republiky [Akademia Nauk Republiki Czeskiej]
AWP	– <i>Atlas wędrówek ptaków. Szlakami skrzydlatych podróżników</i> (J. Elphick, 1996)
AZB	– <i>Atlas zwierząt biblijnych</i> (B. Szczepanowicz, A. Mrozek, 2007)
B21	– <i>Bible. Překlad 21. století</i>
BB	– <i>Biblia Budnego Szymona</i>
BBos	– <i>Bible boskovická</i> z lat 1415–1430
BBrz	– <i>Biblia Brzeska 1563</i>
BČ1	– <i>Bible česká</i> , díl první: <i>Knihy Starého zákona</i> , svazek I: <i>Genesis – Judit</i>
BČ2	– <i>Bible česká</i> , díl první: <i>Knihy Starého zákona</i> , svazek II: <i>Ester – Sirachovcova</i>
BČ3	– <i>Bible česká</i> , díl první: <i>Knihy Starého zákona</i> , svazek III: <i>Isajáš – Knihy Machabejské</i>

BCH	– <i>Bestiarium chrześcijańskie</i> (S. Kobielus, 2002)
BČSýk	– <i>Bible česká Sýkora</i>
BD	– <i>Bible drážďanská</i>
BEk	– <i>Biblia Ekumeniczna</i>
BG	– <i>Biblia Gdańska</i>
BH	– <i>Biblia Hebrajska</i>
BJ	– <i>Biblia Jerozolimska</i>
BJW	– <i>Biblia w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599 r.</i>
BK	– <i>Bible kralická</i>
BKZ	– <i>Biblia Królowej Zofii (Szarospatacka)</i>
BLT	– <i>Bible litoměřicko-třeboňská</i>
błrus.	– białoruski
BO	– <i>Staročeská bible drážďanská a olomoucká</i>
Bog.	– <i>Starý zákon. Knihy prorocké</i> , II, IV (V. Bogner, 1979, 1985)
bp	– biskup
BP	– <i>Biblia Poznańska</i>
BPaul	– <i>Biblia Paulistów</i>
BS	– <i>Biblický slovník</i> , svaz. I, II (A. Novotný, 1956/1992)
BSSJ	– <i>Vocabularium biblicum septem linguarum – Biblický slovník sedmi jazyků hebrejsko-řecko-latinsko-anglicko-německo-maďarsko-český</i> (J. Heller 2000)
BT	– <i>Biblia Tysiąclecia</i>
bułg.	– bułgarski
BW	– <i>Biblia Warszawska</i>
BWP	– <i>Biblia Warszawsko-Praska</i>
cap.	– <i>kapitola</i> [rozdział]
chor.	– chorwacki
ClarBoh	– <i>Bohemář</i> (Claretus)
ClarEx	– <i>Exemplář</i> (Claretus)
ClarGl	– <i>Glosář</i> (Claretus)
ClarPhys	– <i>Fyziologář</i> (Claretus)
ClarPhysPZ	– <i>Fyziologář Ptačí zahrádka</i> (Claretus)
cm	– centymetr
cz.	– część
czes.	– czeski
č.	– <i>číslo</i> [numer]
ČEP	– <i>Český ekumenický překlad</i>

ČES	– <i>Český etymologický slovník</i> (J. Rejzek, 2001)
ČPFS	– <i>Česko-polský frazeologický slovník</i> (E. Mrhačová, M. Balowski, 2009)
ČRFS	– <i>Česko-ruský frazeologický slovník</i> (V. Mokienko, A. Wurm, 2002)
ČRP	– <i>Český rabínský překlad</i>
ČSP	– <i>Český studijní překlad</i>
ČSVAS	– <i>Český slovník věcný a synonymický</i> (J. Haller, 1969)
DoSaI	– <i>Dictionary of Symbols and Imagery</i> (A. de Vries, 1974)
dosł.	– dosłownie
Dt	– <i>Deuteronomium</i> , in. <i>Pátá kniha Mojžišova</i> [<i>Księga Powtórzonego Prawa</i> , in. <i>Piąta Księga Mojżeszowa</i> , Pwt]
EB	– <i>Encyklopedia biblijna</i> (P. Achtemeier, 2004)
ed.	– <i>editor, editori</i> [redaktor, redaktorzy]
ed., eds.	– <i>editor, editors</i> [redaktor, redaktorzy]
EK	– <i>Encyklopedia katolicka</i> , t. III (red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, 1995)
ESJČMa	– <i>Etymologický slovník jazyka českého</i> (V. Machek, 1997)
et al.	– <i>et alii</i> [i inni]
Ez	– <i>Księga Ezechiela</i>
EZP	– <i>Encyklopedia zwierząt. Ptaki</i> (A. Trepka, 2002)
fr.	– francuski
godz.	– godzina
gr.	– grecki
[h-]	– pomocnicza numeracja Stronga
HČSSZ	– <i>Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu</i> (B. Pípal, 2006)
hebr.	– hebrajski
Hi	– <i>Księga Hioba</i>
HPST	– <i>Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy</i> (oprac. i wstęp A. Kuśmirek, 2008)
Hrsg.	– <i>Herausgeber</i> [redaktor]
IETS	– <i>Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů</i> (J.C. Cooperová, 1999)
IPSNZ	– <i>Ilustrovaný průvodce Starým a Novým zákonem</i> (J. Bowker, 2005)
itd.	– i tak dalej

itp.	– i tym podobne
Iz	– <i>Księga Izajasza</i>
JB	– <i>Jeruzalémská bible</i>
Job	– <i>Kniha Jóbova</i> [<i>Księga Hioba</i> , Hi]
Jl	– <i>Księga Joela</i>
Jr	– <i>Księga Jeremiasza</i>
kas.	– kaszubski
kg	– kilogram
KHKBH	– <i>Komentarz historyczno-kulturowy do Biblii Hebrajskiej</i> (J.H. Walton, V.H. Matthews, M.W. Chavalas, 2005)
KKB	– <i>Katolicki komentarz biblijny</i> (R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy, 2001/2004)
km	– kilometr
Kpł	– <i>Księga Kapłańska</i>
ks.	– książd
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
L.H.	– Lubomír Hampl
Lb	– <i>Księga Liczb</i>
lit.	– litewski
Lm	– <i>Lamentacje</i>
Lv	– <i>Leviticus</i> , in. <i>Třetí kniha Mojžišova</i> [<i>Księga Kapłańska</i> , in. <i>Trzecia Księga Mojżeszowa</i> , Kpł]
LWZB	– <i>Leksykon wszystkich zwierząt biblijnych</i> (P.C. Bosak, 2018)
LXX	– <i>Septuaginta</i> (grecki przekład <i>Starego Testamentu</i>)
łac.	– łaciński
łot.	– łotewski
m	– metr
m.in.	– między innymi
mac.	– macedoński
mand.	– mandejski
Mi	– <i>Księga Micheasza</i>
MKPŚ	– <i>Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek</i> (red. wyd. pol. W. Chrostowski, 2000)
mong.	– mongolski
Mt	– <i>Ewangelia według św. Mateusza</i>

nakl.	– <i>nakladatelství</i> [wydawnictwo]
NBG	– <i>Pismo Święte. Nowa Biblia Gdańska. Stare i Nowe Przymierze</i>
NBS	– <i>Nový biblický slovník</i> (J.D. Douglas, 1996)
NEP	– <i>Nowa encyklopedia powszechna</i> , t. 1–6 (1995–1996)
niem.	– niemiecki
NKBSTŚP	– Nowy Komentarz Biblijny. Stary Testament (Edycja Świętego Pawła)
no	– <i>numero</i> [numer]
np.	– na przykład
nr	– numer
NŘ	– <i>Naše řeč – ptáci</i> (V. Flajšhans, 1940)
NSFLeb	– <i>Nowy słownik frazeologiczny</i> (R. Lebda, 2005)
NT	– <i>Nowy Testament</i>
OAPŽ	– <i>Od agamy po žraloka. Velký ilustrovaný slovník zvířat</i> (1974)
odc.	– odcinek
OPPP	– <i>Ottův průvodce přírodou Ptáci</i> (2015)
oprac.	– opracował(a)
Oz	– <i>Księga Ozeasza</i>
PAN	– Polska Akademia Nauk
par.	– paragraf
PE	– <i>Ptaki Europy</i> (A. van den Berg, T. van der Have, G. Keijl, 2008)
PEk	– <i>Przekład Ekumeniczny</i>
PEQ	– „Palestine Exploration Quarterly”
PKM	– <i>Pět Knih Mojžíšových včetně Haftarot</i> (přel. E. Sidon)
Pl	– <i>Pláč</i> [Lamentacje, Lm]
Pnp	– <i>Pieśń nad Pieśniami</i>
PNS	– <i>Překlad nového světa</i>
PNS	– <i>Przekład Nowego Świata</i>
pol.	– polski
popr.	– poprawione
por.	– porównaj
pow.	– powiat
přel.	– <i>přeložil(a)</i> [przełożył(a)]
PRož	– <i>Proroci rožmberští 90. léta 14. století</i>
Prz	– <i>Księga Przysłów</i>
przeł.	– przełożył(a)

- Ps – *Księga Psalmów*
- PSFBuch – *Powszechny słownik frazeologiczny* (A. Bernacka, 2002)
- PSFIbis – *Popularny słownik frazeologiczny* (Z. Dominów, M. Dominów, 2009)
- PSHPST – *Podręczny słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu* (P.M. Briks, 2000)
- PSP – *Pavlikův studijní překlad*
- pt. – pod tytułem
- PWFCIP – *Ptactwo we frazeologii czeskiej i polskiej. Konceptualizacja – odzwierciedlenie – obraz* (L. Hampl, 2012)
- Pwt – *Księga Powtórzonego Prawa*, in. *Piąta Księga Mojżeszowa*
- R. – rocznik
- Rdz – *Księga Rodzaju*
- red. – redakcja
- roč. – *ročník* [rocznik]
- ros. – rosyjski
- rozdz. – rozdział
- s. – strona
- SEJP – *Słownik etymologiczny języka polskiego* (A. Brückner, 1927/1993)
- serb. – serbski
- SESJČ – *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím* (J. Holub, S. Lyer, 1978 i 1982)
- Sf – *Kniha Sofonjáše* [Księga Sofoniasza, So]
- SFBral – *Słownik frazeologiczny PWN z Bralczykiem* (oprac. E. Sobol, 2008)
- SFJP – *Słownik frazeologiczny języka polskiego* (D. Podlawska, M. Świątek-Brzezińska, 2008)
- SFJPSkor – *Słownik frazeologiczny języka polskiego* (S. Skorupka, 1968)
- SFUTA – *Słownik frazeologiczny w układzie tematycznym i alfabetycznym* (A. Nowakowska, 2003)
- SJPKKN – *Słownik języka polskiego* (J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiecki, t. I–IX, 1900–1919/1952–1953)
- SJPZF – *Słownik języka polskiego z frazeologizmami* (E. Dereń, E. Polański, 2009)

słow.	– słowacki
słoweń.	– słoweński
2 Sm	– <i>Druga Księga Samuela</i>
SNC	– <i>Slovo na cestu</i>
So	– <i>Księga Sofoniasza</i>
SOISB	– <i>Słownik obrazów i symboli biblijnych</i> (M. Lurker, 1989)
SSB	– <i>Słownik symboliki biblijnej</i> (L. Ryken, J.C. Wilhoit, T. Longman, 1998)
SSČSČ	– <i>Slovník současné češtiny správně česky</i> (2011)
SS I // II	– <i>Slovník staročeský</i> , díl I, II (J. Gebauer, 1970)
ST	– <i>Stary Testament</i>
STB	– <i>Słownik tła Biblii</i> (J.I. Packer, M.C. Tenney, 2007)
stcz.	– staroczeski
stprus.	– staropruski
stsl.	– starosłowiański
svaz.	– <i>svazek</i> [tom]
SWB	– <i>Słownik wiedzy biblijnej</i> (B.R. Metzger, M.D. Coogan, 2004)
SWJP	– <i>Słownik współczesnego języka polskiego</i> (B. Dunaj, 2000)
SWPS	– Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
syr.	– syriacki aramejski
SZ	– <i>Starý zákon</i> [<i>Stary Testament</i> , ST]
SZF	– <i>Słownik związków frazeologicznych</i> (W. Rzehak, M. Paw, M. Wawrzecki, 2005)
SZP	– <i>Světém zvířat ptáci</i> , díl II, č. 1–2
ŚA I	– <i>Świat awifauny w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego – sowy i jaskółki</i> (L. Hampl, 2013)
ŚA II	– <i>Świat awifauny II w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego – ptactwo czyste i nieczyste</i> (L. Hampl, 2014)
ŚA III	– <i>Świat awifauny III w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego – rodzina krukowatych – kawka, wrona, kruk, gawron i sówka</i> (L. Hampl, 2016)
ŚA IV	– <i>Świat awifauny IV w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego – bocian, ibis, pelikan</i> (L. Hampl, 2018)
św.	– święty, święta
t.	– tom
tj.	– to jest

tłum.	– tłumaczenie
TM	– tekst masorecki
transl.	– <i>translation</i> [przekład]
tzn.	– to znaczy
tzw.	– tak zwane
UAM	– Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ug.	– ugarycki
ukr.	– ukraiński
ul.	– ulica
UMCS	– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
uzup.	– uzupełnione
VČPFS	– <i>Velký česko-polský frazeologický slovník</i> (T. Orłós, 2009)
VelNomQ	– <i>Nomenclator quadrilinguis Boemico-Latino-Graeco-Germanicus</i> (D.A. Veleslavín 1598/2015)
VLG	– <i>Vulgata</i> (łaciński przekład <i>Pisma Świętego</i>)
vol.	– <i>volume</i> [tom]
vyd.	– <i>vydavatelství</i> (wydalo) [wydawca]
w.	– werset
WSFJP	– <i>Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego</i> (P. Müldner-Nieckowski, 2003)
WSFZP	– <i>Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami</i> (A. Kłosińska, E. Sobol, A. Stankiewicz, 2005)
WSHPST	– <i>Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu</i> , t. I, II (L. Koehler, W. Baumgartner, J. Stamm, 2008)
wyd.	– wydanie
wydaw.	– wydawnictwo
z.	– zeszyt
Za	– <i>Księga Zachariasza</i>
ZČPFI	– <i>Zvřřata v české a polské frazeologii a idiomatice</i> (E. Mrhačová, R. Ponczová, 2003)
zob.	– zobacz
ZSIM	– <i>Zwierzęta symboliczne i mityczne</i> (J.C. Cooper, 1998)
Ž	– <i>Kniha žalmů</i> [<i>Księga Psalmów</i> , Ps]
żyd.-aram.	– żydowski aramejski

WPROWADZENIE

W ręce nie tylko fachowych odbiorców, ale i szerokiego grona czytelników interesujących się problematyką tłumaczenia biblijnego, przekazuję piąty już tom monografii z zakresu przekładoznawstwa, leksykologii i tekstologii *Świat awifauny w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego*, stanowiącej owoc projektu badawczego „Świat awifauny w Biblii”. Dotychczas wydane cztery tomy dotyczyły: *sowy i jaskółki* (ŚA I 2013), ptactwa czystego i nieczystego pod względem kultu i rytuału (ŚA II 2014), ptaków z rodziny krukowatych, tj. *kawki, wrony, kruka, gawrona i sójki* (ŚA III 2016), oraz *bociana, ibisa i pelikana* (ŚA IV 2018). Prezentowana książka została poświęcona kolejnym reprezentantom kategorii pojęciowej ptactwa obecnym na kartach *Pisma Świętego* – *żurawowi i strusiowi* (czes. *jeřábu i pštrosu*).

Za podstawowy materiał badawczy w niniejszej rozprawie, podobnie jak w poprzednich tomach, posłużyły – jak je określłam – bazowe przekłady *Pisma Świętego*, których jest w przedstawianej pracy zawsze **szesnaście** (BK, BO, ČEP, ČSP, B21, PNS, JB, SNC, BG, BJW, NBG, BT, BWP, BW, BP, PNŚ).

Prześledziłem wnikliwie **osiem czeskich tłumaczeń biblijnych**, w tym **dwa staroczeskie** – najbardziej znaną protestancką *Biblię Kralicką* według ostatniego wydania z 1613 roku i katolicką *Biblię Oł-*

muniecką z 1417 roku – oraz **sześć współczesnych**, reprezentujących różne kanony, wyznania i wspólnoty religijne: *Český ekumenický překlad*, *Český studijní překlad*, *Bible. Překlad 21. století*, *Překlad nového světa*, *Jeruzalémskou Bibli*, *Slovo na cestu*.

W przypadku polskojęzycznych edycji *Biblii* starałem się zachować takie same kryteria dotyczące zróżnicowania przekładów. W badaniu uwzględniłem **osiem polskich tłumaczeń biblijnych**, w tym **dwa staropolskie** – protestancką *Biblię Gdańską* z 1632 roku i katolicki przekład ks. Jakuba Wujka z 1599 roku – oraz **sześć współczesnych**: *Nową Biblię Gdańską*, *Biblię Tysiąclecia*, zwaną również *Tyniecką*, *Biblię Warszawsko-Praską*, przetłumaczoną przez jedną osobę, ks. bpa Kazimierza Romaniuka, *Biblię Warszawską*, zwaną potocznie *Brytyjką*, *Biblię Poznańską* i *Przekład Nowego Świata* świadków Jehowy.

W celu poszerzenia zakresu badawczego w analizie wziąłem pod uwagę także materiał uzupełniający. Zaprezentowałem wybiórczo **dziesięć** wydań *Pisma Świętego* – cztery w języku czeskim i sześć w języku polskim. Z czeskojęzycznych edycji posłużyły mi tłumaczenia jednoautorskie, tj. trzytomowa edycja *Bible česká* w przekładzie Jana Hejčla, z początku XX wieku, oraz *Pavlikův studijní překlad*, z 2014 roku, dokonany przez Miloše Pavlíka – jako najnowsza pozycja wśród przekładów *Pisma Świętego* na czeskim rynku wydawniczym. Uwzględniłem także staroczeską *Bibli drážďanskou*, pochodzącą z XIV wieku (która niestety, poza nielicznymi fragmentami, nie dochowała się do dzisiaj), oraz staroczeską *Bibli litoměřicko-třeboňskou*, z początku XV wieku.

W przypadku polskojęzycznych przekładów uzupełniających korzystałem ze staropolskiego kalwińskiego wydania *Biblii Brzeskiej* (nazywanej również, od nazwiska fundatora, *Biblią Radziwiłłowską* lub, od miejsca powstania tłumaczenia – *Biblią Pińczowską*) oraz staropolskiego wydania *Biblii Szymona Budnego* (tzw. *Biblii Nieświeskiej*). Spośród współczesnych przekładów wybrałem następujące: *Biblię Jerozolimską*, *Biblię Paulistów*, *Biblię Ekumeniczną* i interlinearny przekład z kodami gramatycznymi i transliteracją Anny Kuśmirek pt. *Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy*. Oprócz tych bazowych i uzupełniających

wydań *Pisma Świętego* korzystałem dodatkowo jeszcze z wielu innych czeskojęzycznych i polskojęzycznych edycji *Biblii*, pochodzących z różnych okresów.

Niniejsza monografia składa się z dwóch rozdziałów. Kompozycja opisu analizowanych pojęć dotyczących przedstawicieli awifauny w całej rozprawie przebiega zgodnie z porządkiem przyjętym w poprzednich tomach.

Pierwszy rozdział rozpoczynam od podziału taksonomicznego **rodziny żurawie** – łac. *Gruidae*, czes. **čeled' jeřábovítí**, a następnie przywołuję różnorodne definicje zaczerpnięte zarówno ze słowników monolingwistycznych, jak i z atlasów, przewodników, encyklopedii i innych leksykonów. Przedstawiam symbolikę i wartościowanie wzmiankowanego *żurawia* (rozdz. 1.1), podaję informacje kulturowe, obyczajowe, etymologiczne, geograficzne, społeczne, zoologiczne, symboliczne, konotacyjne, wartościujące i komentarzowe (włącznie z przykładami dotyczącymi architektury, heraldyki, emblematyki i literatury), sięgając m.in. do analiz zaliczanych do szeroko pojętego nurtu interdyscyplinarnych badań humanistycznych¹. Po przedstawieniu i wyjaśnieniu zaproponowanych zagadnień przechodzę do analizowanego leksemu *żurawia*, czes. *jeřába*, czyli konfrontatywnie badam, jak on jest obecny w urzeczywistnianym procesie translatologicznym na kartach *Pisma Świętego*.

¹ W tym rozdziale i w całej monografii zostały wykorzystane również pomocnicze źródła informacji dotyczące świata zwierząt, a zwłaszcza interesującej nas kategorii pojęciowej ptactwa. Są to dzieła: Arystotelesa, Marka Cyserona, Pliniusza Starszego, Solinusa, św. Ambrożego z Mediolanu, Horapollona, św. Hieronima ze Strydonu, Kasjodora, św. Grzegorza Wielkiego, św. Izydora z Sewilli, Rabana Maura, Hugona z opactwa św. Wiktora w Paryżu, Hugona z Folieto, Alberta Wielkiego, Brunetto Latiniego, Marca Polo, Claretusa (Mistra Bartoloměje z Chlumce, zwanego Klaretem), Pavla Žídka (Paulusa de Praga), pomocne były także różne traktaty o symbolice zwierzęcej, np. *Aviarius*, *Fizjologi*, lub *Lapidarium* traktujące o symbolice kamieni. W niektórych sytuacjach przywoływałem pisma średniowiecznej benedyktyńskiej uzdrowicielki Hildegardy z Bingen, która posiadała różnorodną i bogatą wiedzę na temat ptaków w medycynie.

Przywołuję dwa wersety biblijne, oba pochodzące ze *Starego Testamentu* (por. Iz 38,14 i Jr 8,7), w których został bezpośrednio wymieniony opisywany reprezentant awifauny (oczywiście w zależności od rodzaju tłumaczenia). Trzeba jednak zaznaczyć, że w zaprezentowanej zarówno wewnątrzjęzykowej, jak i międzyjęzykowej analizie – w przypadku niektórych czeskich i polskich przekładów tekstów *Pisma Świętego* – mamy do czynienia z wersetami biblijnymi, w których konceptualizowany żuraw, czes. *jeřáb*, nie został w procesie translacyjnym uwzględniony (por. przekłady bazowe: BO, B21, PNS, BJW, PNŚ, jak również uzupełniające: BD i BPaul). Zdarzają się także sytuacje, że główny bohater ornitofauny został wymieniony, ale w innej kolejności wobec pozostałych ptaków występujących w analizowanych czeskich i polskich przetłumaczonych wersetach, co dokładnie odzwierciedlają sporządzone tabele 1 i 2 na końcu pierwszego rozdziału – włącznie z podaną frekwencją i przeliczeniem procentowym.

W drugim rozdziale koncentruję się na awifaunistycznym komponencie leksykalnym *struś*, czes. *pštros*, określającym największego przedstawiciela ptactwa w *Biblii*. Metodologia badawcza jest identyczna, jak w rozdziale pierwszym. Wyszczególnionych zostało jedenaście przykładów z kart *Pisma Świętego* (Kpł 11,16; Pwt 14,15; Hi 30,29; Hi 39,13; Hi 39,17; Iz 13,21; Iz 34,13 i Iz 34,11 oraz Jr 50,39; Lm 4,3; Mi 1,8), w których ten ptak występuje. Ponownie jak w przypadku żurawia, czes. *jeřába*, opisywany w rozdziale *struś*, czes. *pštros*, został zlokalizowany tylko w *Starym Testamencie*. W piątym przykładzie (Hi 39,17) mamy do czynienia z marginalnym występowaniem tego leksemu, por. zwłaszcza współczesny przekład *Biblii Poznańskiej*. W pozostałych czeskich i polskich uwzględnionych edycjach (BK, BO, ČEP, ČSP, B21, PNS, JB, SNC, BG, BJW, NBG, BT, BWP, BW, PNŚ oraz BČ, PSP, BBrz, BB, BJ, BPaul, BEk) występują w omawianym wersecie wszędzie zaimki odnoszące się do rodzaju zarówno męskiego (pol. *struś*, czes. *pštros*), jak i żeńskiego (pol. *strusica*, czes. *pštrosice*) z wcześniej wzmiankowanego wersetu Hi 39,13, w którym występowały rzeczowniki określające wybranego do analizy reprezentanta awifauny.

Podczas systematycznej lektury niniejszej monografii można się przekonać, że zastosowanie konfrontatywnego porównania i metody komparatystycznego badania w analizie próbki kilku czeskich i polskich przekładów biblijnych pozwala dostrzec w przypadku niektórych tłumaczeń *Pisma Świętego* – jak to ostatnio określam – absolutny zamęt terminologiczny, spowodowany trudnościami identyfikacyjnymi i interpretacyjnymi opisywanych leksemów świata awifaunistycznego, pochodzących najczęściej z języka hebrajskiego, a w niektórych przypadkach z przekładów pośrednich, tj. z greki i łaciny (por. *Septuagintę* i *Wulgatę*).

SPIS TABEL

1. Nazwy żurawia w analizowanych czeskich i polskich przekładach biblijnych	68
2. Występowanie nazw terminologii <i>Gruidae</i> wraz z nazwami innych ptaków w analizowanych czeskich i polskich przekładach biblijnych	70
3. Nazwy strusia w analizowanych czeskich i polskich przekładach biblijnych	140
4. Występowanie nazw ptaków w czeskich i polskich przekładach biblijnych, w których bazowym leksemem jest analizowany <i>struś</i> , czes. <i>pštros</i>	143

INDEKS OSOBOWY

- A**chtemeier Paul J. 11, 45, 76, 95, 159
Aharoni Israel 106, 113, 159
Albert Wielki, św. 19, 29, 83, 159
Alonso Schökel Luis 102, 186
Ambroży z Mediolanu, św. 19, 28, 29, 160
Amerling Karel Slavoj 38, 160
André Jacques 29, 160
Arystoteles 19, 28, 29, 80, 82, 160
Auderska Halina 23, 76, 186
Augustyn, św. 32,
- B**ailey Jill 76, 77, 78, 79, 160
Baláková Dana 43, 44, 160, 171, 187
Balbín Bohuslav (Balbinus) 36
Balowski Mieczysław 11, 82, 170, 182
Bańko Mirosław 23, 160
Bartoloměj z Chlumce (Bartholomeus de Solencia, Klaret, Clare-
- tus) 10, 19, 30, 31, 51, 84, 166, 175, 181, 186
Baum Jiří 138, 161
Baumgartner Walter 16, 46, 50, 61, 62, 89, 106, 113, 176
Becker Udo 32, 33, 161
Bednarczyk Anna 43, 161
Belova Olga 31, 161
Berg Arnoud van den 13, 24, 26, 52, 77, 79, 189
Bernacka Agnieszka 14, 40, 161
Bezzel Einhard 26, 52, 161
Biedermann Hans 80, 83, 161
Bielawski Józef 157
Bielawski Tomasz 37, 161
Bieńkowska Danuta 64, 161
Bogner Václav 10, 57, 58, 161
Bolesta Rejent 35
Boryś Wiesław 35, 36, 37, 161
Bosak Pius Czesław 12, 25, 52, 54, 66, 82, 89, 134, 162

- Bowker John 11, 66, 132, 150, 162
Bozak Barbara 57, 162
Bralczyk Jerzy 14, 36, 40, 53, 162, 187
Brauch Manfred T. 150, 174
Bright John 57, 58, 162
Briks Piotr 14, 50, 61, 62, 88, 105, 113, 150, 162
Brown Raymond E. 12, 162
Bruce Frederik Fyvie 150, 174
Brückner Aleksander 14, 51, 52, 88, 162
Brzegowy Tadeusz 77, 89, 114, 116, 119, 162
Brzozowski Jerzy 43, 162
Budny Szymon 9, 18, 54, 71, 89, 95, 98, 100
Bułachowski Leonid Arsienjewicz 35, 163
Burnie David 26, 33, 79, 163
Buszydłowski Ambroży 37, 163
Černý Jiří 38, 164
Cetwiński Marek 85, 163
Chavalas Mark W. 12, 56, 76, 90, 102, 124, 136, 190,
Chevalier Jean 28, 163
Chlebda Wojciech 43, 160, 163
Chryzostom Jan 116, 174
Cirlot Juan Eduardo 32, 163
Claretus zob. Bartoloměj z Chlumce
Cohen Abraham 104
Coogan Michael David 15, 124, 181
Cooper (Cooperová) Jean Campbell 11, 16, 30, 32, 33, 83, 85, 88, 115, 163
Couturier Guy P. 56, 164
Cycero(n) Marek Tulliusz 19, 29, 64, 164
Cylkow Izaak 64, 164
Czerwiński Marcin 35, 164
Czuj Jan 30, 172, 173
Dacewicz Leonarda 39, 177
Daneš František 23, 76, 166
Daniel Alexius z Květné 86
Davids Peter H. 174
De Pury Albert 115, 164
Dereń Ewa 14, 40, 82, 164
Derwich Marek 85, 163
Dmitrijew Jurij 26, 75, 79, 164
Dominów Marcin 14, 40, 165
Dominów Zuzanna 14, 40, 165
Doroszewski Witold 23, 76, 80, 165
Douglas James Dixon 13, 56, 62, 66, 90, 132, 165
Driver Godfrey Rolles 113, 150, 165
Dubisz Stanisław 23, 76, 88, 164, 165
Dubovský Peter 135, 137, 189
Dunaj Bogusław 15, 23, 76, 165, 186
Dungel Jan 26, 165
Durrani Martin 165
Edward 85
Elphick Jonathan 9, 26, 165
Epifaniusz 176
Erhart Adolf 36, 190
Faley Roland J. 150, 166
Farmer William R. 150, 166
Ferens Bronisław 26, 75, 79, 166

- Fernandez Victor Manuel 128, 166
 Filipa de Hainault 85
 Filipeć Josef 24, 76, 166
 Fitzmyer Joseph A. 12, 162
 Flajšhans Václav 13, 31, 166
 Forstner Dorothea 32, 80, 84, 88, 166
 Fortin Marie-France 57, 166
 Frič Antonín 26, 79, 166
 Fritsch Anton 38, 166
 Fuksová Jana 166, 173
- G**
 Galle Henryk 37, 166
 Gebauer Jan 15, 35, 36, 51, 167
 Gheerbrant Alain 28, 163
 Gibson Clare 84, 85, 167
 Grygová Bronislava 43, 167
 Grzegorz Wielki 82, 101, 131, 132
 Grzenia Jan 33, 39, 167
 Guinan Michael 128, 130, 167
- H**
 Hadravová Alena 31, 51, 83, 84, 85, 167
 Halas František Xaver 99, 157
 Halasová Dagmar 99, 157
 Haller Jiří 11, 36, 167
 Hampl Lubomír 12, 14, 15, 40, 54, 61, 65, 83, 138, 167, 168, 169, 170, 171
 Hanzák Jan 24, 26, 75, 76, 79, 138, 172
 Harari Yuval Noah 79, 172
 Harrison Ronald Kenneth 128, 172
 Haur Jakub Kazimierz 37, 172
 Have Tom van der 13, 24, 26, 52, 77, 79, 189
 Havlová Eva 36, 190
 Hejčl Jan 103, 113, 155
 Hejwowski Krzysztof 43, 138, 172
 Heller Jan 10, 61, 62, 89, 150, 172
 Hertzka Gottfried 81, 172
 Hieronim ze Strydonu, św. 19, 29, 30, 64, 104, 172, 173
 Hildegarda z Bingen 28, 29, 80, 81, 166, 173, 186, 187
 Hillers Delbert R. 130, 173
 Holeš Jan 38, 164
 Holladay William L. 58, 124, 173
 Holman Jan 133, 134, 173
 Holub Josef 14, 35, 36, 51, 87, 173
 Horapollon 19, 83
 Horeszko Hrabia 35
 Hudec Karel 24, 26, 34, 36, 37, 53, 75, 76, 79, 81, 138, 150, 165, 172, 173
 Hugon z Folieto 19
 Hugon z opactwa św. Wiktora w Paryżu 19, 32
- I**
 Irwin William H. 45, 174
 Izydor z Sewilli, św. 29, 51, 52, 79, 173
- J**
 Jakubiec Czesław 96, 173
 Jan I Luksemburski 85
 Janiszewska Magdalena 26, 174
 Janyšková Ilona 36, 190
 Jensen Joseph 174
 Johnson Mark 40, 48, 178, 179
 Jungmann Josef 87, 175
- K**
 Kaiser Otto 113, 115, 174
 Kaiser Walter C. 150, 174

- Kalaugher Liz 77, 165
Kaleta Zofia zob. Kowalik-Kaleta Zofia
Karlíková Helena 36, 190
Karłowicz Jan 14, 23, 37, 75, 88, 175
Kasjodor 19, 29
Kašová Jitka 41, 185
Kašpar Rudolf 38, 175
Keijl Guido 13, 24, 26, 52, 77, 79, 189
Kempf Zdzisław 48, 175
Kępa Danuta zob. Kępa-Figura Danuta
Kępa-Figura Danuta 40, 175
Kidner Derek 95, 175
Kizeweter Magdalena 60, 175
Klaret zob. Bartoloměj z Chlumce
Klugman Aleksander 50, 175
Klůz Zdeněk 38, 175
Klvaňa Josef 38, 79, 175
Kłosiewicz Stefan 88, 176
Kłosińska Anna 16, 40, 82, 176
Kněžourek Karel 26, 79, 176
Kobielus Stanisław 10, 29, 32, 34, 80, 83, 84, 101, 176
Koehler Ludwig 16, 46, 50, 61, 62, 89, 106, 113, 176
Komárek Stanislav 24, 36, 51, 176
Komenský Jan Ámos 77, 176
Kopaliński Władysław 31, 40, 80, 85, 88, 176, 177
Kopečný František 36, 51, 87, 173, 177
Kossowska Maria 48, 177
Kováčová Viera 43, 160, 171
Kowalik-Kaleta Zofia 39, 174, 177
Kowalski Krzysztof 33, 177
Koziara Stanisław 64, 163, 177
Kozierowski Stanisław 40, 177
Krásek Jaroslav 38, 177
Krasnowolski Antoni 37, 166
Kruszewicz Andrzej 26, 33, 177
Kruszona Michał 28, 32, 177
Kryński Adam 14, 23, 37, 75, 88, 175
Křivan Václav 24, 186
Krzak Zygmunt 33, 177
Krzyżanowski Julian 41, 177
Kubiak-Sokół Aleksandra 39, 177
Kufnerová Zlata 43, 178, 186
Kulczycka Dorota 34, 178
Kuśmirek Anna 11, 18, 178
Kwilecka Irena 48, 178
Kyas Vladimír 48, 156, 157, 159, 178
Laberge Léo 133, 136, 178
Lakoff George 40, 54, 94, 178, 179
Langacker Roland 40, 48, 54, 179
Latini Brunetto 19, 29, 179
Lebda Renarda 13, 40, 179
Lebioda Dariusz Tomasz 35, 179
Levoratti Armando Jorge 150, 179
Levý Jiří 43, 179
Lewicki Roman 43, 172, 179, 184
Linde Samuel Bogumił 23, 37, 179
Lipiński Aleksander 89, 180
Lipiński Krzysztof 43, 150, 180
Lipowski Jaroslav 39, 180
Longman Tremper 15, 45, 66, 104, 115, 130, 185, 186

- Luksemburczyk Jan 85
 Lurker Manfred 15, 114, 180
 Lyer Stanislav 14, 35, 36, 51, 87, 173
Ł
 Łach Stanisław 61, 150, 180
 Łempicka Zofia 23, 76, 186
M
 MacArthur John 45, 57, 103, 111, 115, 130, 131, 133, 150, 180
 MacDonald William 56, 89, 95, 102, 109, 120, 128, 136, 150, 180
 Machek Václav 11, 35, 36, 51, 87, 181
 MacKenzie Roderik Andrew Francis 96, 99, 104, 180
 Macurová Alena 43, 181
 Majkiewicz Anna 43, 181
 Manser Martin 150, 185
 Marchowski Dominik 25, 26, 181
 Markowski Andrzej 87, 181
 Mates Vladimír 24, 38, 181
 Matthews Victor H. 12, 56, 76, 90, 102, 124, 136, 190
 Maynard Christopher 26, 181
 McCulloch Florence 31, 181
 Mejstřík Vladimír 24, 76, 166
 Metzger Bruce R. 15, 124, 181
 Mickiewicz Adam 16, 34, 179, 181
 Michálek Emanuel 31, 181
 Mikula Alois 26, 52, 181
 Miłosz Czesław 105, 170, 182
 Mokienko Valerij 11, 82, 182
 Moldanová Dobrava 36, 38, 182
 Montgomery Sy 75, 182
 Mrhačová Eva 11, 16, 39, 40, 82, 182
 Mrozek Andrzej 31, 52, 60, 89, 106, 188
 Murphy Roland E. 12, 96, 99, 103, 104, 150, 162, 164, 167, 178, 180, 182
 Müglová Daniela 43, 182
 Müldner-Nieckowski Piotr 16, 40, 82, 182
N
 Nandrásky Karol 58, 183
 Nechutová Jana 175
 Niedźwiecki Władysław 14, 23, 37, 75, 88, 175
 Nilsson Lennart 79, 183
 Novotný Adolf 10, 45, 50, 66, 183
 Nowakowska Alicja 14, 40, 183
O
 Opiz Philipp Maxmilian 38, 183
 Orłoś Teresa Zofia 16, 82, 183
 Ożóg Monika 30, 173
P
 Packer James I. 15, 27, 66, 89, 184
 Pavlík Miloš 14, 18, 71, 89, 90, 94, 113, 114, 119, 142, 146, 156
 Paw Marzena 15, 40, 186
 Pawlaczyk Karolina 177
 Pawlikowska-Jasnorzewska Maria 35
 Pečírková Jaroslava 159
 Pelletier Anne-Marie 45, 184
 Petráňová Lydia 34, 84, 86, 184
 Piela Marek 43, 184
 Pípal Blahoslav 11, 50, 61, 62, 89, 105, 184
 Platera 26
 Plezia Marian 29, 184
 Pliniusz Starszy 19, 29, 79, 80, 82, 184

- Podlawska Dorota 14, 40, 184
Poláčková Milena 43, 178, 186
Polański Edward 14, 23, 40, 76, 82, 164, 184
Pollheimer Jürgen 24, 186
Polo Marco 19, 26, 27, 184
Ponczová Renáta 16, 40, 82, 182
Pope Marvin H. 89, 185
Popowski Remigiusz 50, 65, 185
Povejšil Jaromír 43, 178, 186
Przybyłowicz Anna 33, 185
Przybyłowicz Łukasz 33, 185
- R**
Raban Maur 19, 29, 79, 82
Radvanovský Antonín 41, 185
Raszewska-Žurek Beata 39, 177
Ravasi Gianfranco 102, 185
Reid (Reidová) Debra 150, 185
Reiter Antonín 24, 186
Rejzek Jiří 11, 36, 51, 87, 185
Romaniuk Kazimierz 18, 158, 180
Rospond Stanisław 39, 185
Royt Jan 32, 82, 83, 186
Ryba Bohumil 31, 186
Ryken Leland 15, 45, 66, 104, 115, 130, 186
Rzehak Wojciech 15, 40, 186
- S**
Scire Diaz José L. 102, 186
Schäfer Thomas 28, 186
Schneider Stanisław 34, 186
Šedinová Hana 32, 82, 83, 186
Škorpíková Vlasta 24, 186
Skorupka Stanisław 14, 23, 76, 186
Skoumalová Zdena 43, 178, 186
Słowacki Juliusz 34, 178
- Šmilauer Vladimír 31, 186
Sobczykowa Joanna 43, 152, 186
Sobol Elżbieta 14, 16, 40, 82, 176, 187
Sokołowski Jan 26, 187
Soliniusz (Solinius Gaius Iulius) 19, 29, 187
Sonntag Linda 75, 79, 187
Stachowiak Lech 57, 102, 111, 115, 122, 126, 128, 187
Stamm Johann Jakob 16, 46, 50, 61, 62, 89, 106, 113, 176
Stankiewicz Anna 16, 40, 82, 176
Stanko Jan 37, 187
Stěpanova Ludmila 43, 187
Straková Vlasta 43, 178, 186
Strehlow Wighard 81, 187
Strong James 11, 62, 88, 122
Strutyński Janusz 35, 36, 37, 188
Strycker Noah 25, 33, 78, 188
Styblík Vlastimil 24, 35, 76, 87, 188
Svensson Lars 52, 185
Szczepanowicz Barbara 9, 52, 60, 61, 89, 106, 188
Szołdrski Władysław 160
Szymczak Mieczysław 76, 188
- Ś**
Śliwa Dorota 113, 188
Świątek Brzezińska Magdalena 14, 40, 184
- T**
Tabakowska Elżbieta 43, 188
Taylor John R. 48, 188, 189
Tenney Merrill C. 15, 27, 66, 89, 184
Tomiałojć Ludwik 26, 189

- Trávníček František 24, 189
 Treder Jerzy 40, 189
 Trepka Andrzej 11, 25, 26, 33, 75, 79, 189
 Treu Ursula 84, 189
 Tronina Antoni 102, 122, 150, 189
- U**
 Urbanek Dorota 43, 189
- V**
 Valášek Martin 24, 186
 Vaňková Irena 43, 189
 Varšo Miroslav 135, 137, 189
 Vašků Zdeněk 42, 189
 Večerka Radoslav 36, 190
 Veleslavín Daniel Adam 16, 37, 87, 190
 Vincentus Bellovacensis zob. Wincenty z Beauvais
 Vries Ad de 11, 34, 164, 190
- W**
 Wajda Anna Maria 150, 190
 Walton John H. 12, 56, 76, 90, 102, 124, 136, 190
 Watts John D.V. 115, 121, 191
 Wawrzecki Marcin 15, 40, 186
 Weiser Artur 58, 191
 Wesolek Anna 177
 Westermann Claus 121, 191
 Węclewski Zygmunt 29, 80, 81, 191
 White (Whiteová) Ellen Gould 57, 109, 191
 Wierzbicka Anna 40, 54, 94, 191
 Wilhelm Durand z Mende 82
 Wilhoit James C. 15, 45, 66, 104, 115, 130, 186
 Wincenty z Beauvais (Vincentus Bellovacensis) 85
 Wiśniakowska Lidia 177
 Witaszek Gabriel 57, 191
 Włodarczyk Radosław 26, 174
 Wohlleben Peter 31, 191
 Wojtusiak Roman 26, 75, 79, 166
 Wujek Jakub 10, 18, 48, 64, 65, 69, 114, 157, 158, 161, 163, 177, 186
 Wurm Alfréd 11, 82, 182
- Z**
 Zehnalová Jitka 43, 191
 Zgólkowa Halina 34, 40, 191
 Židek Pavel 24, 51, 83, 85, 167
 Ziółkowski Zenon 138, 191

INDEKS POSTACI BIBLIJNYCH

Azazel 115

Chrystus 32, 61, 124

Ezechiasz (Chizkijáš, Hiskiasz) 45,
66

Hiob 5, 11, 12, 94, 95, 96, 98, 99,
101, 102, 103, 104, 105, 108, 138,
167, 173, 180, 182, 185, 189

Izajasz 5, 12, 44, 46, 47, 50, 57, 89,
108, 110, 111, 112, 117, 118, 119,
121, 122, 124, 162, 174, 184, 187

Jeremiasz 5, 6, 12, 44, 56, 57, 59,
61, 65, 114, 123, 124, 125, 126,
127, 129, 162, 164, 166, 187

Lilit 115

Micheasz 6, 12, 133, 134, 135,
136, 173, 178

Mojżesz 11, 12, 14, 49, 90, 92, 93,
112, 164

INDEKS POSTACI Z MITOLOGII ANTYCZNEJ (greckiej, rzymskiej, egipskiej i celtyckiej)

Apollin 33

Artemida 34

Atena 34

Demeter 34

Hermes 34

Horapollón 19, 83

Maat 84

Manannan 34

Perseusz 34

Terpsychora 33

Tezeusz 33, 34, 177

Thot (Tot) 34

Tutenchamon 76

LUBOMÍR HAMPL

**SVĚT AVIFAUNY V
V POLSKÝCH A ČESKÝCH PŘEKLADECH PÍSMÁ SVATÉHO –
JEŘÁB A PŠTROS**

SHRNUTÍ

Základním zdrojem zkoumaného materiálu, obdobně jako v dřívějších vytištěných svazcích publikace *Świat awifauny w czeskich i polskich przekładach Pisma Świętego* [Svět avifauny v polských a českých překladech Pisma svatého], bylo využito ve zmíněné monografii **šestnáct** tzv. základních překladů *Pisma Svatého*. Znamená to, že v této práci byly vyexcerpovány následující verze českých a polských biblických překladů.

Z toho vyplývá, že důkladně prostudováno **osm českých biblických báзовých překladů** – včetně **dvou staročeských**: jedná se o nejznámější protestantskou *Bibli kralickou* z 1613 roku a katolickou *Bibli olomouckou* z 1417 roku, a také **šest současných** českých biblických **překladů**, které reprezentují různé církevní kánony a náboženskou příslušnost: *Český ekumenický překlad*, *Český studijní překlad*, *Bibli překlad 21. století*, *Překlad nového světa*, *Jeruzalémskou bibli*, *Slovo na cestu*.

Ohledně polskojazyčných překladů byly také dodržovány stejné časové standardy a hledisková kritéria srovnávaných církevních kánonů, jaká byla přijata v souvislosti s českojazyčnými edicemi *Pisma svatého*. Prozkoumáno rovněž **osm polských báзовých překladů** – včetně **dvou staropolských**: protestantskou *Biblię Gdańską* [Biblii gdaňskou] z 1632 roku a katolický překlad kněze Jakuba Wujka z 1599 roku a také **šest současných překladů**: *Nową Biblię Gdańską* [Novou bibli gdaňskou], *Biblię Tysiąclecia* [Bibli tisíciletí], nazývanou všeobecně Tyněckou, *Biblię Warszawsko-Praską* [Bibli varša-

vsko-pražskou], překládanou jednou osobou biskupem Kazimierzem Romaniukem, *Biblię Warszawską* [Bibli varšavskou], nazývanou obecně Brytyjką [Britskou], *Biblię Poznańską* [Bibli poznaňskou] i *Przekład Nowego Świata* [Překlad nového světa] svědků Jehovových.

Kvůli obsahovému rozšíření zkoumaného oboru, dodatečně doplňujícím materiálem (podporující zcela evidentně předmětnou vědu) využito také částečně **deset** jiných edicí *Bibli*, (tedy čtyři české a šest polských) srov. např. překlady zhotovené jednou osobou: *Bibli českou* Jana Hejčla ze začátku 20. století a *Pavlíkův studijní překlad* z 2014 r., dále staročeskou *Bibli drážďanskou* pocházející ze 14. století, která bohužel shořela (zachovány jsou pouze některé fotografické kopie) a také byl citován jiný staročeský výtisk, tedy jedná se o *Bibli litoměřicko-třeboňskou* vydanou na začátku 15. století.

Z polskojazyčných doplňujících překladů bylo použito staropolské kalvinské vydání *Biblia Brzeska* [Bible brestské] a zohledněno také staropolskou edici *Biblii Szymona Budnego* [Bibli Szymona Budného]. K současným překladům se připojila následující polskojazyčná vydání: *Biblia Jerozolimska* [Jeruzalémská bible], *Biblia Paulistów* [Biblický překlad Řádu svatého Pavla Prvního Poustevníka], *Biblia Ekumeniczna* [Ekumenická bible], a interlineární překlad s mluvnickými kódy i transliterací Anny Kuśmirkové *Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy* [Hebrejsko-polský Starý zákon. Proroci]. Kromě báзовých a doplňujících překladů používal jsem také ještě jiné českojazyčné a polskojazyčné *Bible*, pocházející z různého období.

Tato monografie se skládá ze **dvou kapitol**. Kompoziční stránka popisu analizovaných zástupců světa avifauny probíhá v celé monografii přesně podle předem vymezeného postupu a stanoveného pořadí. Uvádím nejdůležitější složky prováděného rozboru.

První kapitola této monografie se začíná od taxonomického rozdělení jedné předmětně analyzované čeledi ptáků (viz. hlavně tzv. binominální názvosloví) lat. *Gruidae* – **čeleď jeřábovití**, pol. **rodzina żurawie**. Hned dále jsou vysvětlovány různorodé definice pocházející nejenom z monolingvistických slovníků, ale i z atlasů, průvodců, encyklopedií a jiných lexikonů. Později je prezentována symbolika, stručný popis a hodnocení jeřába, tedy uváděny jsou kulturní, obyčejově-zvykové, etymologické, zeměpisné, společenské, symbolické, zoologické, konotační, hodnotící i výkladově-komentářní informace (včetně s příklady týkajícími se např. architektury, heraldiky, emblematicky a literatury) – započítávanými do široce chápaného proudu interdisciplinár-

ních humanistických zkoumání a také textologické analýzy. V této kapitole, ale i v celé monografii byly využity rovněž tzv. „pomocné“ informační prameny, které se týkaly světa zvířat. Jednalo se o díla Marco Polo, Aristotela, sv. Ambrože z Milánu, sv. Jeronýma ze Stridonu, Marca Cyncero, Plinia Staršího, Cassiodora, Solinia, sv. Isidora ze Sevilly, Rabana Maura, Alberta Velkého, Brunetto Latiniho, Hugona z opatství sv. Viktora v Paříži, Hugona de Folieto, Claretuse (Mistra Bartoloměje z Chlumce řečeného Klaret), Pavla Židka (Paulusa de Praga), a také nápomocné byly různorodé traktáty o zvířecí symbolice, např. *Aviarium* (*Knihy o ptácích*) augustiniána Hugona de Folieto nebo *Lapidarium* týkající se symboliky kamenů. V některých příkladech je citována středověká benediktinská řeholní uzdravovatelka Hildegarda z Bingen, která vlastnila bohaté přírodopisné znalosti a měla obšírnou vědu ohledně ptáčích tématiky v medicíně. Po představení a vysvětlení těchto záležitostí autor přichází už k přímému jazykozpytnému rozboru ptáka *jeřáb*, pol. *żurawia*, tedy jak je on v uskutečňovaném translačním procesu lexikálně ztvárňován na stránkách *Písma svatého*.

Přeanalizováno jenom dva biblické verše, zlokalizované pouze v *Starém zákonu* (viz. Iz 38,14 i Jr 8,7), ve kterých byl přímo vyjmenován tento popisovaný reprezentant avifauny (samozřejmě závisí to na druhu překladu). Je však nutné výrazně zdůraznit, že v tomto konfrontativním rozboru se setkáváme s takovými úryvky // verši, ve kterých právě konceptualizovaný pták *jeřáb*, pol. *żuraw* nebyl v translačním procesu zohledněn (viz. „základní překlady“: BO, B21 PNS, BJW, PNŠ, ale i „doplňující překlady“: BD a BPaul). Vyskytuje se také situace, že náš hlavní hrdina ornitofauny *jeřáb*, pol. *żuraw* byl však ve zkoumaném biblickém textu vyjmenován, ale úplně v jiném pořadí mezi ptáky, nacházejícími se v analizovaných verších, co právě dobře odráží zhotovené tabulky č. 1 a 2 na konci první kapitoly – včetně s uvedenou frekvencí a procentuálním propočtem.

Jak již bylo výše uvedeno, druhá kapitola se soustřeďuje na ptáčím lexikálním komponentu, tedy na *pštrosovi* – polský název *struś*, největším zástupci pojmové kategorie ptactva v *Bibli*. Zmíněný pták se nachází v jedenácti lokalizačních příkladech (srov. Lv 11,16; Dt 14,15; Jb 30,29; Jb 39,13; Jb 39,17; Iz 13,21; Iz 34,13 i Iz 34,11; Jr 50,39; Pl 4,3; Mi 1,8). Obdobně jako *jeřáb*, pol. *żuraw*, popisovaný v této druhé kapitole *pštros*, pol. *struś*, se vyskytuje z hlediska textologie pouze ve *Starém zákonu*. Zde v pátém analizovaném příkladě Jb 39,17 se setkáváme s marginálním výskytem tohoto ptáka,

srov. obzvlášť současný překlad *Biblii Poznańskiej*. Ve zbývajících českých a polských preanalizovaných edicích, týkajících se tohoto verše, objevují se všude zájmena, zohledňující nejenom mužský rod *pštrosa*, pol. *strusia*, ale i ženský rod *pšrtosici*, pol. *strusicy*, z dříve uváděného verše Jb 39,13.

V první (s. 23–73) a druhé kapitole (s. 75–147) pozornost byla soustředěna na tom, jak je název analyzovaného ptáka (*jeřába* a *pštrosa* – pol. *żurawia* a *strusia*) využíván v českých a polských biblických překladech. Vždy na konci každé kapitoly byly zhotoveny tabulky (celkově v celé práci jsou čtyři), které nám precizně, přehledně a obrazně dovedou nejlépe ukázat, s jakým avifaunistickým názvoslovím se setkáváme v analyzovaných biblických textech, v konkrétně vyexponovaných úryvcích *Písma svatého*. Všechny uváděné příklady byly podrobeny důkladné analýze, hlavně z lexikálního hlediska. Tutu problematiku (především odhalené rozdíly) nazývám **pojmově-terminologickou a aproximativně-lexikální variantou překladu**, která se v analyzovaných českých a polských biblických překladech soustřeďovala na předmětné avifaunistické nomenklatuře, a konkrétně na *jeřábovi* a *pštrosovi*.

Tato práce se věnovala konfrontativně-srovnávacímu rozboru avifaunistického názvosloví, kde byly prozkoumány další dva druhy ptactva, které se vyskytují v biblických textech. Potvrdila zjištěné jevy z dřívějších čtyř svazků mé monografie *Świat awifauny*, které popisovaly následující ptáky: sovy a vlaštovky (svazek I), ptactvo čisté a nečisté (II), čeled' krkavcovití – kavku, vránu, krkavece, havrana, sojku (III) a čápa, ibise, pelikána (IV), ve kterých bylo zjištěno, že překladatelé *Písma svatého* používají příliš široký vějíř ptačí terminologie ve zkoumaných českých a polských biblických verších, a v některých případech dochází dokonce k nesprávné identifikaci (včetně s interpretací), co je výstižně pocítováno především v první kapitole týkající se *jeřába*, pol. *żurawia* (v druhé kapitole také, ale už v menší míře).

ЛЮБОМИР ХАМПЛ

**МИР АВИФАУНЫ V
В ПОЛЬСКОМ И ЧЕШСКОМ ПЕРЕВОДАХ БИБЛИИ –
ЖУРАВЛЬ И СТРАУС**

РЕЗЮМЕ

В качестве основного исследовательского материала, как и в предыдущих томах книги *Świat awifauny w czeskich i polskich przekładach Pisma Świętego* [Мир авифауны в чешском и польском переводах Священного Писания], были использованы – как я это называю – „основные переводы” *Священного Писания*, из которых в представленной работе всегда изучается **шестнадцать** версий.

Из этого следует, что в этой монографии внимательно сопоставлено **восемь чешских** „основных” **переводов Библии**, в том числе **два старочешских**, а именно – протестантскую *Кралицкую Библию* (*Kralická bible*) последнего издания 1613 года и католическую *Оломунецкую Библию* (*Olomoucká bible*) 1417 года, а также **шесть современных** чешских переводов *Библии* (репрезентирующих различные каноны и религиозную принадлежность), т.е.: *Чешский экуменический перевод* (*Český ekumenický překlad*), *Чешский студийный перевод* (*Český studijní překlad*), *Перевод Библии XXI века* (*Bibli překlad 21. století*), *Перевод Нового Света* (*Překlad nového světa*), *Иерусалимская Библия* (*Jeruzalémská bible*), *Слово для путешественника* (*Slovo na cestu*).

Из **польскоязычных** изданий я также изучил **восемь кодексов**, в том числе **два старопольских** – протестантскую *Гданьскую Библию* (*Biblię Gdańską*) 1632 года и католическую версию *Библию ксендза Якуба Вуйка* (*Biblię ks. Jakuba Wujka*) 1599 года, а также **шесть современных переводов**, а именно: *Новую Гданьскую Библию* (*Nową Biblię Gdańską*), *Библию*

Тысячелетия (*Biblię Tysiąclecia*), называемую в народе Тынецкой (*Tyniecką*), Варшавско-пражскую Библию (*Biblię Warszawsko-Praską*) в пересказе епископа Казимежа Романюка, Варшавскую Библию (*Biblię Warszawską*), именуемую в народе Британкой (*Brytyjką*), Познаньскую Библию (*Biblię Poznańską*) и Перевод Нового Мира // Света (*Przekład Nowego Świata*).

Из-за расширения содержания исследуемой области, дополнительным материалом (поддерживающим очевидную науку, о которой идет речь) также частично послужило **десять** других изданий Библии (то есть четыре чешских и шесть польских), ср. например: *Перевод исследования Павлика* (*Pavlíkův studijní překlad*), Библия Чешская (*Bible česká*) в переводе Яна Хейцла, старочешская Библия дрезденская (*Bible drážďanská*) 14 века, которая, к сожалению, сгорела (сохранились только некоторые копии фотографий) и Библия из Литомержице-Требон (*Bible litoměřicko-třeboňská*), опубликованная в начале 15 века.

Из дополнительных переводов на польском языке были использованы: кальвинистская Библия Бжеская (*Biblia Brzeska*) и старопольское издание Библии Шимона Будного. За данными переводами последовали следующие издания на польском языке: Иерусалимская Библия (*Biblia Jerozolimska*), Библейский перевод монахов-паулинов (*Biblia Paulistów*), Экуменическая Библия (*Biblia Eklezyczna*), и межлинейный перевод с грамматическими кодами и транслитерацией иудейско-польских пророков Анны Кузьмирковой. Помимо „базовых” и „дополнительных” переводов, я также использовал другие чешско- и польскоязычные Библии разных периодов и т.п.

Настоящая монография состоит из **двух глав**. Во всей монографии структура описания анализируемых представителей мира авифауны подчинена четко установленной схеме.

Первая глава настоящей монографии начинается с таксономического разделения птиц (так называемой ономотологии биномиальной) **семейства журавлиные** (лат. *Gruidae*). После этого всегда дается общая информация о конкретной птице (также информация, связанная с культурой, обычаями, этимологией, географией, зоологией, символизмом, коннотации, дающие оценку и комментарии), т.е. важным фактором является близкий контакт с монолингвистическими, билингвальными или многоязычными словарями, глоссариями, бестиариями, лексиконами, атласами и библейскими комментариями, а также с корпусными база-

ми данных (включая примеры архитектуры, геральдики, эмблематики и литературы). Они все включены в широко понимаемую междисциплинарную область гуманистических исследований. В этой главе, как и во всей монографии, используются также так называемые „вспомогательные” источники информации, которые касаются мира животных. Речь идет о произведениях: Аристотеля, Марка Цицеро, Плиния Старшего, Солиниуса, св. Амвросия Медиоланского, Гореполлона, св. Иеронима из Стридоны, Кассиодора, св. Григория I, св. Исидора Севильского, Рабана Маура, Гюгона аббатства Сен-Виктор в Париже, Гюгона из Фолиет, Альберта Великого, Брунетто Латини, Марко Поло, Claretusa (мастер Бартоломей из Хлумца, называемый Кларет), Павла Жидка (Paulusa de Praga). Полезными также оказались различные трактаты о звериной символике, напр., *Авиарий* (Книга о птицах) Августиниана Гюгона де Фолиет или *Латидарий* по символике камней. В некоторых случаях автор опирался на средневековую бенедиктинскую целительницу Хильдегарду Бингенскую, которая обладала различными богатыми знаниями на тему птиц в медицине.

После представления и пояснения указанных проблем, автор переходит непосредственно к уже исследуемой птице *журавль*, то есть к тому, как он преподносится в фактическом процессе перевода на страницах *Библии*. С этой целью приводятся две библейские строфы, исключительно из *Ветхого Завета* (ср. Ис. 38,34 и Иер. 8,7), в которых непосредственно упоминался данный представитель пернатых (конечно, в зависимости от типа перевода). Тем не менее, важно подчеркнуть, что в этом конфронтационном анализе мы встречаем такие отрывки стихов, в которых концептуализированная птица *журавль* – пол. *żuraw*, чеш. *jeřáb* – не была учтена в процессе перевода (см. „основные переводы”: BO, B21 PNS, BJW, PNŚ, но также „дополнительные переводы”: BD и BPaul). Существуют также ситуации, в которых наш главный герой орнитофауны *журавль* был перечислен в изучаемом библейском тексте, но в совершенно другом порядке среди птиц в проанализированных стихах, которые просто отражают заполненные таблицы 1 и 2 в конце первой главы – в том числе с указанием частоты и процентного расчета.

Как упоминалось выше, вторая глава посвящена лексическому компоненту птицы, то есть *сmpacy* – пол. *struś*, чеш. *pštros*, крупнейшему представителю концептуальной категории птиц в *Библии*. Птица найдена

в одиннадцати примерах локализации (ср. Лев. 11,16; Втор. 14,15; Иов 30,29; Иов 39,13; Иов 39,17; Ис. 13,21; Ис. 34,13 и Ис. 34,11; Иер. 50,39; Плач 4,3; Мих. 1,8). Подобно пол. *żuraw*, чеш. *jeřáb*, описанному во второй главе, пол. *struś*, чеш. *pštros* встречается только в *Ветхом Завете* с точки зрения текстологии. Здесь в пятом рассматриваемом примере Иов 39,17 мы встречаем предельное вхождение этой птицы, ср. особенно современный перевод *Познаньской Библии*. В остальных чешских и польских повторно проанализированных изданиях, связанных с этим стихом, встречаются повсеместно местоимения, принимая во внимание не только мужской род *страуса*, но и женский род из ранее упомянутого стиха Иов 39,13.

В первой (стр. 23–73) и второй главе (стр. 75–147) внимание было сосредоточено на том, как название анализируемой птицы *журавль* и *страус* (чеш. *jeřáb* и *pštros*, пол. *żuraw* и *struś*) используется в чешских и польских библейских переводах. Всегда в конце каждой главы были составлены таблицы (всего четыре), которые точно, ясно и в переносном смысле показывают нам, с какой авифаунистической номенклатурой мы сталкиваемся в анализируемых библейских текстах, в отрывках из *Священного Писания*. Все представленные примеры были тщательно изучены, в основном с лексической точки зрения. Эту проблему (в частности, замеченные различия) автор определяет как **понятийно-терминологическую и аппроксимативно-лексическую вариантность перевода**, которая в представленных и проанализированных чешских и польских библейских переводах сосредотачивается на предметной номенклатуре авифауны, а конкретно на чеш. *jeřáb* и *pštros*, пол. *żuraw* и *struś*.

Данная работа сфокусирована на сравнительно-сопоставительном анализе ономотологии мира авифауны, учитывающем две птицы. Подтвердила она наблюдаемые явления из более ранних четырех томов монографии, в которых анализ касался следующих птиц: совы и ласточки (том I), птиц чистых и нечистых (II), галки, вороны, ворона // грача, сойки (III) и аиста, ибиса и пеликана (IV). В них было выявлено, что переводчики *Библии* используют широкую палитру птичьей терминологии | в чешских и польских библейских текстах, а иногда имеет место даже неправильная идентификация, что отражается в восприятии используемой лексики. Это ощутимо прежде всего в первой главе в случае журавля (во второй главе также, но в меньшей степени).

LUBOMÍR HAMPL

**THE WORLD OF AVIFAUNA V
IN POLISH AND CZECH TRANSLATIONS OF THE HOLY BIBLE –
CRANE AND OSTRICH**

SUMMARY

As in previously published volumes (I–IV) of *Świat awifauny w czeskich i polskich przekładach Pisma Świętego* (The World of Avifauna in Czech and Polish translations of the Holy Bible), the basis for my research are the so-called **sixteen** basic translations of the Holy Bible into Polish and Czech languages. This means that the following version of the Czech and Polish biblical translations have been excerpted from the presented work.

Consequently, the **eight fundamental Czech biblical translations** have been thoroughly studied, which includes **two Old-Bohemian** translations, namely the best-known Protestant Bible *Kralická bible*, in particular its last edition from 1613, and the Catholic *Olomoucká bible* dated 1417, as well as **six contemporary Czech translations** of the Bible (representing different canons and Christian denominations and religious communities): *Český ekumenický překlad* (Czech ecumenical translation), *Český studijní překlad* (Czech research translation), *Bible překlad 21. století* (Bible translation of the 21st century), *Překlad nového světa* (*New World Translation of the Holy Scriptures*), *Jeruzalémská bible* (The Jerusalem Bible), and *Slovo na cestu* (Word on the road).

Moreover, in the case of the Polish-language editions of the Bible, the author also ensured that the criteria relating to the place and time of publication and similarly belonging to different Christian denominations and religious communities match those of the corresponding Czech-language editions.

Eight basic editions were examined, including **two Old-Polish** editions: Protestant *Biblia gdańska* from 1632 and the Roman Catholic translation by Jakub Wujek from 1599, in addition to **six contemporary translations**: *Nowa Biblia gdańska*, *Biblia Tysiąclecia* (The Millennium Bible), which is also called *Tyniecka*; *Biblia warszawsko-praska* (The Warsaw-Prague Bible), translated by a single person, Fr. Bishop Kazimierz Romaniuk, *Biblia warszawska* colloquially called *Brytyjka* ('the British Bible'), *Biblia poznańska*, and Jehovah's Witnesses' *Przekład Nowego Świata* (*New World Translation of the Holy Scriptures*).

In order to broaden the scope of research, the supplementary material (clearly supporting the knowledge in question) was also a partly selective presentation of **ten** biblical editions (four Czech and six Polish translations of the Holy Bible – see additionally compiled statements in the main text).

From Czech translations I used translations made only by a single person, that is, the three-volume edition of *Bible česká* translated by Jan Hejčl, from the beginning of the 20th century and *Pavlíkův studijní překlad* (Pavlík's research translation) by Miloš Pavlík as the most recent instance of the modern translation of the Holy Bible, which currently broadly available on the Czech publishing market, since 2014. The Old-Bohemian *Bible drážďanská* (The Dresden Bible) from the 14th century (unfortunately extant only in a few fragments) and Old-Bohemian *Litoměřicko-Třeboňská Bible* (Třeboň Bible) published from the beginning of the 15th century, were also referred to.

In addition, I used the Polish-language supplementary translations, such as: the Old-Polish Calvinist edition of *Biblia brzeska* (The Brest Bible), also called *Biblia Radziwiłłowska* (The Radziwiłł Bible) after the founder of this translation or *Biblia pinczowska* (The Pinczów Bible) after the place of its publication, and examples from the Old-Polish edition of *Biblia Szymona Budnego* (Szymon Budny's Bible), also known as *Biblia nieświeska*. The following modern editions were additionally used: *Biblia jerozolimska* (The Jerusalem Bible), *Biblia Paulistów* (The Paulist Bible), *Biblia ekumeniczna* (Ecumenical Bible) and an interlinear translation with grammatical codes and transliteration prepared by Anna Kuśmirek titled *Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy* (*Hebrew-Polish Old Testament of Prophets*). In addition to these basic and supplementary editions of the Holy Bible, many other Czech- and Polish-language editions of the Bible were used from different historical periods.

The present monograph consists of **two chapters**. The composition of the description of the analysed representatives of the world of avifauna closely follows the established harmony and the planned order.

Chapter 1 begins with the taxonomic classification of the cranes as a family – Latin *Gruidae*, Polish *rodzina żurawie*, Czech *čeled' jeřábovítí*, to then cite various definitions from monolingual dictionaries as well as atlases, guides, encyclopedias, and lexicons. Subsequently, the chapter contains the explanation of symbolism, as well as concise description and evaluation of the crane (subchapter 1.1), that is, search for necessary and useful information: cultural, moral, etymological, geographical, social, zoological, symbolic, connotative, evaluative, and for commentary (including examples regarding architecture, heraldry, emblems, and literature) – encompassed by the broadly understood current of interdisciplinary humanities' research. In this chapter, as well as throughout the monograph, so-called auxiliary sources of information that concerned the animal world, focusing on the conceptual category of birds of interest to us. It was about the works of: Aristotle, Mark Cicero, Pliny the Elder, Solinus, St. Ambrose of Milan, Horapollon, St. Jerome of Strydon, Cassiodor, St. Gregory the Great, St. Isidore of Seville, Raban Maur, Hugo from the abbey of St. Victor in Paris, Hugo of Folieto, Albert the Great, Brunetto Latini, Marco Polo, Claretus (Mistr Bartoloměj from Chlumce called Klaret), Pavel Židek (Paulus de Praga), and various treaties on animal symbolism were helpful, e.g. *Aviarius*, *Physiology*, or *Lapidarium* dealing with the symbolism of stones. In some situations, I referred to the medieval Benedictine healer Hildegarda of Bingen, who had varied and rich knowledge of birds in medicine. After presenting and explaining these proposed issues, I proceed to the analysed Polish *żuraw*, Czech *jeřáb*, that is, I comparatively examine their occurrences in the respective translations of the Holy Bible.

Only two Bible verses, exclusively from the Old Testament (cf. Isa 38.14 and Jer 8.7) were analysed, in which this described representative of the avifauna was mentioned directly (of course depending on the type of translation). However, it should be clearly emphasised that both in the two languages simultaneous and in the inter-language analysis we also find in some Czech and Polish translations of the Holy Bible such biblical verses in which the conceptualised bird crane Czech *jeřáb*, Polish *żuraw* was not included in the translation process (cf. basic translations: BO, B21, PNS, BJW, PNŚ, complementary translations: BD and BPaul). There are also situations that our

main hero of the ornithofauna Polish *żuraw*, Czech *jeřáb* was listed, but in a completely different order from the birds found in the specifically analysed Czech and Polish translated verses, which is exactly reflected in the tables 1 and 2 at the end of the first chapter – including the frequency and percentage conversion.

The second chapter focuses on the avifaunist lexical component, that is, on Polish *struś*, Czech *pštros* – English *ostrich*, that is, the largest representative of birds in the Bible. The research methodology is identical to the one in the first chapter. Eleven examples are listed from pages of the Holy Bible (Lev 11.16; Deut 14.15; Job 30.29; Job 39.13; Job 39.17; Isa 13.21; Isa 34.13 and Isa 34.11 and Jer 50.39; Lam 4.3; Mic 1.8), in which locations of this analysed bird occurs. Again, as in the case of Polish *żuraw*, Czech *jeřáb*, the Polish *struś*, Czech *pštros* described in this second chapter was only located in the *Old Testament*. Here, in the fifth example analysed, Job 39.17, we encounter the marginal occurrence of this bird, see especially the contemporary translation of *Biblia Poznańska*. In the remaining Czech and Polish editions of this verse the analysed pronouns appear everywhere, taking into account both give out male (Polish *struś*, Czech *pštros*) or female gender (Polish *strusica*, Czech *pštrosice*) from the previously mentioned verse Job 39.13, in which there were bird nouns of the analyzed representative of the avifauna.

In the first (pp. 23–73) and the second chapter (pp. 75–147) attention is focused on how the names of the analysed bird, that is, crane and ostrich (Czech *jeřáb* and *pštros* – Polish *żuraw* and *struś*), are used in Czech and Polish translations of the Holy Bible. There are always tables at the end of each chapter (there are four in the entire monograph), which can precisely, clearly, accurately, and vividly show us which avifaunistic terminology we encounter in the analysed biblical texts in specifically exposed fragments of the Scripture. All specified examples have been thoroughly analysed, especially from the lexical point of view.

I refer to the said problem (primarily exposed disproportions) as **conceptual-terminological and approximate-lexical variance of translation**, which in the analysed Czech and Polish biblical translations presented focused on the subject nomenclature of avifaunistia, narrowed down to crane and ostrich.

This work was devoted to the issues of confrontative and comparative analysis of avifaunistic names, where the next two species of the conceptual

category of birds, appearing in biblical texts, were examined. It confirmed the observed phenomena from the previous four volumes of the monograph *Świat awifauny*, devoted to: owls and swallows (volume I), clean birds and unclean (II), raven family – jackdaw, crow, raven, rook, jay (III) and stork, ibis, pelican (IV), in which it was found that the translators of the Scripture use a wide range of bird terminology in the Czech and Polish Bible verses studied, and in some cases even incorrect identification occurs (and interpretation), which is clearly felt above all in the first chapter (in the second also, but to a lesser extent).

Projekt okładki: Ada Rozmus
Korekta: Lidia Szumigała
Łamanie: Alicja Załęcka
Redaktor inicjujący: Szymon Hantkiewicz

Copyright © 2020 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone
Nota copyrightowa obowiązująca do 31.12.2021

Sprzymyamy otwartej nauce. Od 1.01.2022
publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach
4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)



Wersja elektroniczna publikacja zostanie
opublikowana w formule wolnego dostępu
w Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego
www.rebus.us.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-9549-83>
Hampl, Lubomír
Świat awifauny V w polskich i czeskich przekładach
Pisma Świętego – żuraw i struś / Lubomír Hampl. –
Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2020

<https://doi.org/10.31261/PN.3950>

ISBN 978-83-226-3890-3

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3891-0

(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 14,0. Liczba arkuszy wydawniczych: 12,5.
Publikację wydrukowano na papierze offsetowym kl. III, 90 g.
PN 3950. Cena 44,90 zł (w tym VAT).
Drukarnia: Volumina.pl Daniel Krzanowski, ul. Księcia Witolda 7–9, 71-063 Szczecin



Lubomír Hampel

dr hab. prof. nadzw., bohemista i polonista, językoznawca. Pracuje w Instytucie Językoznawstwa na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Interesuje się przede wszystkim frazeologią, językowym obrazem świata, stereotypami narodowościowymi, językiem religijnym, sytuacją współczesnego języka czeskiego i polskiego. Obecnie prowadzi badania kontrastywno-kognitywne poświęcone zagadnieniom translacji, interferencji językowej, jednostkom leksykalnym języka czeskiego i polskiego, a także różnicowaniu językowego obrazu świata z uwzględnieniem cech semantycznych i konceptualnych języka ojczystego. Jest mu również bliska problematyka dydaktyczna i pansoficzna podejmowana przez Jana Amosa Komeńskiego. Opublikował między innymi książkę *Ptactwo we frazeologii czeskiej i polskiej. Konceptualizacja – obraz – odzwierciedlenie* (2012) oraz cztery tomy monografii *Świat awifauny w polskich i czeskich przekładach Pisma Świętego*, dotyczące kolejno: sowy i jaskółki (2013), ptactwa czystego i nieczystego (2014), rodziny krukowatych – kawki, wrony, kruka, gawrona i sójki (2016) oraz bociana, ibisa i pelikana (2018).

Korzystając z metod wypracowanych w poprzednio prowadzonych dociekaniach, których rezultatem są cztery opracowania, Autor najpierw charakteryzuje ptaki, których określenia w Biblii zamierza poddać badaniu. Podaje dane z zakresu ornitologii, symbolikę, wartościowanie omawianych ptaków, a potem przytacza dotyczące ich fragmenty Biblii w najważniejszych polskich i czeskich przekładach, które pokazują rozwój języków literackich i religijnych od pierwszych do najnowszych tłumaczy. [...] Autor pracuje zgodnie z wymogami metodologii naukowej, łączy osiągnięcia wielu dyscyplin przyrodniczych i humanistycznych, pokazuje wyniki pracy tłumaczy działających w ciągu wieków, wykorzystuje obszerną literaturę w kilku językach z zakresu językoznawstwa, nauk biblijnych i ornitologii.

Tomasz M. Dąbek OSB
(z recenzji wydawniczej)

Cena 44,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-3891-0



9 788322 638910

Więcej o książce



[Kup książkę](#)